

Enheten för säkerhet och beredskap
Sektor styrning och stöd

Remissvar Ds 2024:10 - *Stärkt skydd för vissa förtroendevalda och en tydligare intern kontroll i kommuner och regioner*

Stärkt skydd för vissa förtroendevalda

Inledningsvis kan det konstateras att det arbete Gävle kommun sedan tidigare bedriver för att förebygga otillåten påverkan mot kommunkoncernens förtroendevalda stämmer väl överens med förslagen. I det interna regelverket för Gävle kommun ges uttryck för att förtroendevalda bör ges samma stöd och skydd som medarbetare i fråga om otillåten påverkan.

Gävle kommun ser positivt på en lagreglering på området för att ytterligare stärka förtroendevaldas skydd och säkerhet på kommunal och regional nivå.

I utredningen används begreppen kommunal- respektive regionråd, detta är ett etablerat begrepp och definierat förtroendeuppdrag i flera kommuner. För att tydliggöra att lagstiftningen omfattar även den som inte uppbär funktionen/titeln kommunalråd (regionråd) bör inte benämningen användas. I stället bör den mer inkluderande beskrivningen "att den som fullgör förtroendeuppdrag på minst 40%" (eller efter kommunens eget beslut) bör istället användas. Detta eftersom det i vissa fall kan finnas förtroendevalda, som inte är kommunalråd, inom exempelvis socialnämnden som fullgör sitt uppdrag på mer än 40% och som dessutom kan antas löpa större risk för utsatthet än exempelvis ett kommunalråd i kommunstyrelsen.

Eftersom kommunerna enligt förslaget kommer åläggas ansvar för förebyggande, hantering och omhändertagande av förtroendevaldas utsatthet bör det också åläggas förtroendevalda att följa riktlinjer och instruktioner som utfärdas av kommunen i förebyggande syfte. Jämför med regleringen i arbetsmiljölagen (SFS 1977:1160) 2. Kap §4. Åläggs en förtroendevald en skyldighet att följa av kommunen upprättade rutiner och instruktioner behöver det också förtydligas hur kommunen ska förfara med en förtroendevald som inte följer dessa. Jämför med den typ av arbetsrättsliga åtgärder som kan aktualiseras för en medarbetare som inte följer arbetsgivarens regler och instruktioner.

En tydligare definition av hur avgränsningarna kring det förebyggande ansvaret görs är önskvärt då det i remissen bland annat lyfts fram utsatthet på sociala medier och i liknande sammanhang. En förtroendevald använder förmodligen sociala medier som en del i sin kommunikation med väljarna på ett sätt som en tjänsteperson sällan gör i sin kommunikation med medborgarna. När kommunen som organisation kommunicerar till/med medborgarna/allmänheten via sociala medier sker detta i regel via offentliga konton som hanteras av exempelvis kommunikationsfunktion eller liknande, när en förtroendevald använder sociala medier sker detta ofta från den förtroendevaldas konto. Även om ordningen kanske inte kan eller ska vara på annat sätt så medför detta en större risk att den förtroendevalda som kommunicerar i eget namn också utsätts personligen.

Med det ovan beskrivna så vill Gävle kommun se en tydligare definition och avgränsning gällande ansvaret kommunen ska ha för att förebygga och hantera utsatthet, detta ur flera aspekter. En sådan aspekt är inkluderandet av sociala medier. Andra aspekter där ett förtydligande av kommunens ansvar i förhållande till partiets och andra aktörers ansvar är exempelvis frågan om vad som är rent partipolitisk verksamhet och vad som är verksamhet inom, eller i nära anslutning till, förtroendeuppdraget i kommunen. Förväntas kommunen ta ansvar för exempelvis kampanjmöten

Enheten för säkerhet och beredskap
Sektor styrning och stöd

och dörrknackning i samband med valrörelse, så ställer detta andra krav på såväl resurser som organisation än om ansvaret avgränsas till det som är mer eller mindre direkt hänförligt till förtroendeuppdraget i kommunen.

Den föreslagna ekonomiska ersättningen för den tillkommande lagstiftningen anses vara underdimensionerad. Detta med anledning att det över tid, enligt trygghetsundersökningarna som genomförs bland förtroendevalda, är cirka 30% av de förtroendevalda som rapporterar utsatthet i olika former. Utifrån samhällsklimatet med bland annat ökad polarisering kan det därför antas att utsattheten kommer vara densamma eller öka. Utifrån den föreslagna lagstiftningen kommer detta kräva insatser från kommunernas sida. Detta gäller i synnerhet om den slutliga avgränsningen skulle vidgas till att avse en större krets förtroendevalda än den nu föreslagna.

Utöver det ovan anförda så behöver finanseringsmodellen avspegla antalet förtroendevalda i respektive kommun utan att ersättningen för den delen blir orimligt låg för kommuner med enstaka eller få förtroendevalda som uppfyller definitionen i förslaget.

En lagstiftning enligt det förslag som nu föreligger skulle också kunna medföra kostnader i form av att befintliga avtal behöver omförhandlas, alternativt nya tecknas, för att täcka behov av exempelvis personsäkerhetsåtgärder eller företagshälsovård för utsatta förtroendevalda.

Det är inte heller helt ovanligt att det under en mandatperiod slutar förtroendevalda och att deras ersättare således behöver utbildas och omhändertas vilket gör att det totala antalet förtroendevalda, enligt definitionen i kommunallagen 4. Kap §2, kan vara större än utgångspunkten vid en ny mandatperiod.

Tydligare intern kontroll i kommuner och regioner

Gävle kommun instämmer med utredningens grundansats att förebyggandet av oegentligheter är ett viktigt område, ur flera aspekter, varför ett förtydligande är av godo.

En inskärpning genom lagstiftning innebär oftast också ambitionsökning på området vilket kan kunna innebära behov av ytterligare resurser. Givet kommunernas ansträngda ekonomiska läge finns det risk att nya resurser inte kan tillsättas med mindre än att det med lagregleringen följer ekonomiska medel för detta. Detta beror på att kommunerna i dagsläget har olika utgångspunkter när det gäller omfattning på kontroller och hur dessa kontroller genomförs idag.

En lagreglering som inte åtföljs av ekonomiska medel innebär med stor sannolikhet att kommuner skulle nödgas prioritera i befintlig verksamhet snarare än att utöka kontrollerna.

Andreas Lindahl

Säkerhetschef